

19.02.2021

Puhelinkeskustelu Antti Paronen - istuntoasiainneuvos Henri Helo 17.2.2021.
Sähköpostinvaihto Eduskunnan hallintovaliokunta - Antti Paronen 17.2.2021.
Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvosto, Helsinki 2020.

KIRJALLINEN LAUSUNTO EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNNAN KUULEMISEEN

Eduskunnan hallintovaliokunta kutsui allekirjoittaneen esittämään kirjallisen ja suullisen lausuntonsa viitteiden mukaisilla yhteydenotoilla valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa koskien.

Lausujan tausta

Olen yleisesikuntamajuri, Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon laitoksen dosentti, sotatieteiden tohtori Antti Paronen ja palvelen tällä hetkellä Maasotakoulun alaisessa Maavoimien tutkimuskeskuksessa. Dosenttuurini tutkimuksessa keskityn terrorismin ja epäsymmetrisen sodankäynnin tutkimukseen, erityisenä painopisteenä kansainvälinen terrorismi. Taustaani kuuluu myös palvelushistoria Maanpuolustuskorkeakoululla strategian opettajana. Toimin kansallisen median ja kiinnostuneiden kansalaispiirien suuntaan aktiivisesti esitelmöijänä ja alustajana asiantuntemukseni mukaisista teemoista.

Käsittelen lausunnossani niitä selonteon sisältämiä seikkoja ja kokonaisuuksia, joihin katson asiantuntemukseni kautta olevani kykeneväinen ottamaan kantaa. Otan lausunnossani kantaa kolmeen keskeiseen teemaan: Suomi ja globaalit kehityskulut, Suomen sotilaallinen vaikuttavuus ja kansainvälisen terrorismin vaikutuksia.

Suomi ja globaalit kehityskulut

Lausuttava valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on ymmärrettävä keskeiseksi asiakirjaksi, joka ei vain tarkastele maailmaa Suomen ympärillä ja kansakuntamme asemaa siinä, vaan linjaa miten Suomen tulee asemoida itsensä tähän ympäristöön. Kyseessä onkin siis periaatekokoelmaa laajempi ja syvällisempi selonteko, joka asettaa suuntaviivat suomalaisen ulkopoliittikan tekemiselle ja linjavedoille. Eri-tyisen merkittäväksi käsiteltävän selonteon tekee se, että siinä esitettävä

toimintaympäristön analyysi ohjaa puolustusselonteon valmistelua ja laatimista.

Erityisellä mielenkiinnolla selonteon sivuilta on luettavissa kerrontaa siitä, miten suurvaltapoliittinen kilpailuasetelma toimintaympäristössä avautuu kirjoittajakaartille selkeänä ja olemassa olevana kokonaisuutena. Samalla kuitenkin aktiivisesti korostetaan globaalien ongelmien kuten ilmastonmuutoksen ja pandemioiden merkitystä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä. Tästä aiheutuu kansainvälisen politiikan tutkimuksen kautta asiaa tarkasteltuna kohtaanto-ongelma: jos toimintaympäristö ymmärretään suurvaltapoliittiseksi kilpakentäksi ei globaaleihin ongelmiin puuttuminen ole pienelle kansakunnalle edullista kansallisten intressien puolustamisen kannalta. Näin ollen Suomen sitouttaminen monenkeskisiin ongelmanratkaisuprosesseihin osana EU:ta, on pienoisessa ristiriidassa sen kanssa, että se on pieni ja eloonjäämisestään anarkisessa kansainvälisessä järjestelmässä huolta kantava kansallisvaltio, strategisesti kriittisen Itämeren rannalla.

Gloaalien kehityskulkujen kuten ilmastonmuutoksen, väestökehityksen, terrorismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen sekä uusien teknologioiden kasvavan merkityksen vaikutus tunnistetaan selonteossa kiitettävällä tavalla. Samalla selonteossa kuitenkin yhdistetään globaalit ongelmat, haasteet ja myös mahdollisuudet sotiin ja konflikteihin tavalla, joka ei kannusta alueelliseen tarkasteluun ja alueellisten ratkaisujen hakemiseen. Esimerkkinä voidaan mainita, että vaikka globaalia kumouksellista sotaansa käyvä al-Qaida pyrkiikin eräänlaiseen todellisuuspakoiselta vaikuttavaan maailmanvallankumoukseen, sen johdon parissa tunnistetaan eri alueellisten konfliktien omaavan erilaista konkreettista ja realistista hyödyntämispotentiaalia.

Näin ollen köyhyyden, eriarvoistumisen ja niiden luoman näköalattomuuden yhdistäminen suoraan jakolinjojen syntymiseen on toki jossakin määrin totta, mutta pahimmillaan yliyksinkertaistavaa ja viallista tulkintaa synnyttävää tarkastelua. Tällainen tulkinta sulkee ulos esimerkiksi Isisin strategista ajattelua omaavana toimijana, joka aktiivisesti pyrkii myös luomaan paikallisia konflikteja erityisesti terrorismin keinoin ja hyötymään niistä osoittamalla paikallisväestöille sen turvallisuudesta vastuussa olevat viranomaiset kyvyttömiksi täyttämään tehtävänsä.

Tarkastelun kohteeksi selonteosta on syytä nostaa myös muuttoliikkeen vaikutus epäsymmetriseen sodankäyntiin ja valtioiden väliseen vaikuttamiseen. Selonteko nostaa muuttoliikkeen kiitettävällä tavalla huomion kohteeksi. Sen sivuilla tarkastellaan myös pakolaisuutta hybridivaikuttamisen välineenä. Tämä on erinomainen seikka ja osoittaa konfliktien modernin epäsymmetrian olevan tiedostettu kirjoittajakaartin parissa. On

selvää, että pakolaisuutta pyritään käyttämään eri valtioiden toimesta vaikuttamisen välineenä omien alueellisten intressiensä tavoittelussa. Tämän ollessa vain yksi esimerkki moderneista epäsymmetrisen sodan keinoista, asettaa selonteko kiitettävästi vaateen suomalaisille viranomaisille yhä tiiviimpään yhteistyöhön tiedonjaon, ennustettavuuden ja varautumisen osalta.

Suomen sotilaallinen vaikuttavuus

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko huomio useassa yhteydessä maamme ulkopoliittisen vaikuttavuuden kannalta keskeisenä tekijänä osallistumisen sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan.

Kriisinhallinnan käsittelyssä selonteossa tunnistetaan kiitettävällä tavalla sen ennaltaehkäisevä potentiaalinen vaikuttavuus esimerkiksi pakolaisuuteen sekä samalla ymmärretään kriisinhallinnan merkitys ulkopoliittisesti.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa mielessä erityisesti sotilaallinen kriisinhallinta ansaitsee myös toisen näkökulman. Koska selonteko korostaa terrorismin ja terrorisminvastaisen toiminnan muokanneen kriisinhallinnan toimintaympäristöä, on ymmärrettävissä kriisinhallinnan olevan yhä ulkopoliittisesti arvostetumpaa ja kansallista vaikuttavuutta lisäävää. Kun huomioidaan lisäksi, että Yhdysvalloissa vallan vaihdon myötä vastuun ottanut hallinto korostaa erikoisjoukkojen toteuttamien pienen näkyvyyden operaatioiden vaikuttavuutta terrorisminvastaisessa sodankäynnissään, ja tiedostetaan, että Yhdysvallat katsotaan selonteossa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta keskeiseksi kumppaniksi, on myös suomalaisten erikoisjoukkojen käyttö terrorisminvastaisissa operaatioissa kannustettavaa.

Tällä tavoin sotilaallinen voimankäyttö matalan näkyvyyden, mutta korkean profiilin operaatioissa lisää kansallista ulkopoliittista vaikuttavuutta ja on syventämässä entisestään luottamuksellisia suhteita Yhdysvaltoihin. Mitenkään muuten kuin Yhdysvaltojen kansainvälisiin intresseihin sitoutumalla ei maamme kaltainen pieni valtio nykyisessä suurvaltakilpailun leimaamassa turvallisuusympäristössä voi päästä sellaisiin selonteossa mainittuihin tavoitteisiin kuin "*kansallisen puolustuksen ja yhteistointakyvyn*" luomiseen sekä "*sotilaallisen huoltovarmuuden*" turvaamiseen.

Erilaisia hybrdivaikuttamisen keinoja käsitellessään selonteko korostaa uusien teknologioiden ja muuttuneen toimintaympäristön kautta syntyneitä toimintamahdollisuuksia niin sosiaalisen median kuin vaikka tekoälysovellusten hyödyntämisessä. Tämä on erinomainen seikka, jota olisi

myös tarkasteltava offensiivisten toimintamahdollisuuksien kannalta. Näin oltaisiin yhä valmiimpia uusien, selonteonkin tunnistamien, operatiivisten toimintaympäristöjen asettamiin haasteisiin. Samalla Suomi voisi kehittyä luotettujen kansainvälisten kumppaniensa rinnalle erityisosaajaksi esimerkiksi kyberhyökkäyskykyjen ja sotilassovelluksiin kehitettävän keinoälyn kansainvälisenä osaajana ja innovaattorina.

Kansainvälisen terrorismin vaikutuksia

Edellä mainitun kriisinhallinnan toimintaympäristöjen kehityksen myötä selonteko tunnistaa kansainväliseen terrorismiin strategisena vaikutuskeinonaan turvaavien ryhmien uhkapotentiaalin kansainvälisen järjestelmän kannalta. Erikoista yksittäisestä havainnosta tähän liittyen tekee se, että selonteko mainitsee seuraavaa: *"Ekstremistiset ryhmät horjuttavat turvallisuutta esimerkiksi väkivallanteoilla, verkkohäirinnällä ja levittämällä valeuutisia."* Kaikki havainnoista ovat totta, mutta samassa asiayhteydessä esitettyinä selonteon kaltaisessa asiakirjassa ne viestivät väkivallan, verkkohyökkäykset ja valeuutiset vaikuttavuudeltaan toisiaan vastaaviksi kokonaisuuksiksi. On erittäin tärkeää, että ei-valtiollisten toimijoiden terroristista väkivaltaa pidetään erityisessä asemassa uhkapuhunnassa. Tämä auttaa osoittamaan Suomen kansainvälisille kumppaneille, kuten Ranskalle ja Isolle-Britannialle, jotka kärsivät aivan toisenlaisesta terroristisen väkivallan uhasta kuin Suomi, että maamme ottaa tämänkaltaisen läntistä yhteiskuntarauhaa uhkaavan väkivaltapotentiaalin tosissaan, eikä rinnasta sitä vaikuttavuudeltaan palvelunestohyökkäyksiin ja valeuutisointiin.

Toinen keskeinen terroristiseen väkivaltaan epäsuorasti liittyvä maininta selonteossa ottaa kantaa lainvoimaisuuteen konfliktien ratkaisussa. Selonteon kansainvälisen oikeuden merkitystä tarkasteleva osio nostaa esiin rankaisemattomuuden vastaisen työn tärkeyden osana rikosoikeudellisen vastuun merkityksen korostamista. Tämä työ liitetään erityisesti sotarikoksiin, rikoksiin ihmisyyttä vastaan ja joukkotuhontarikoksiin. Nämä ovat hyviä nostoja, mutta rankaisemattomuuden vastaisen työn ulottaminen terrorismirikollisuuteen syylistyneisiin henkilöihin myös kotimaassa on keskeinen osa maamme kansainvälistä vastuuta terrorismin vastaisessa toiminnassa. Viimekädessä se tarkoittaa tutkinta- ja syyttämiskynnysten laskemista omia kansalaisia kohtaan kohdistuvissa terrorismirikostapauksissa. Tämä korostuu erityisesti naisten kansainväliseen terroristiseen toimintaan osallisuuden kasvaneen merkityksen vuoksi: enää vanhat sukupuoliroolit konflikteissa eivät määrää vanhoillisimpienkaan ideologioiden kannattajien suhdetta väkivaltaan ja vakaviin rikoksiin osallistumiseen.

Tarkastellessaan Suomen ja Euroopan lähialueiden kehityssuuntia selonteko nostaa esiin myös tilannekehityksen Lähi-idän alueella. Siinä todetaan yhtäältä alueen merkitys kansainvälisen politiikan polttopisteenä, ja korostetaan erityisesti Isisin vastaisen taistelun lähentäneen alueen maita toisiinsa. Molemmat väittämät pitävät paikkaansa, joskin jälkimmäisen osalta on todettava Isisin vastaisen liittokunnan olleen koossa välttämättömyyden pakosta. Isisin uhan vähentyessä ja alueellistuessa erityisesti Irakiin ja Syyriaan, on selvää, että alueen maiden omat intressit ajavat niitä takaisin keskinäiseen kilpailuun ja suoranaisten avoimen sodan partaalle, kuten on Iranin ja Saudi-Arabian tapauksessa nähty.

Kansainvälisiä kumppaneita käsitellessään selonteko mainitsee tärkeäksi kyetä arvioimaan Venäjän sisäistä kehitystä ja ulko- turvallisuuspolitiikkaa tarkasti. Tämä edellyttää selonteon mukaan vahvan Venäjä-tuntemuksen ylläpitoa. Tämä toteamus on otettava vastaa ilolla ja nähtävä sen korostavan tutkimuksen vaadetta. Samalla on todettava, että mikäli Suomi sitoutuu selonteon mukaisesti monikeskeiseen uusien uhkien mukaiseen turvallisuuskäsitykseen, olisi myös poliittisen väkivallan, kansainvälisen terrorismin ja radikalismien institutionaalinen tutkimus mahdollistettava. Tämä korostuu varsinkin, kun selonteko hyvin selkeästi toteaa kansainvälisen terrorismin edellyttävän Suomelta toimia kansainvälisen turvallisuuden, vakauden ja konfliktien heijastevaikutusten vuoksi. Samalla myös laki terrorismirikoksista olisi syytä päivittää tunnistettuihin informaatioaikakauden uhkiin vastaamiseksi tiedustelulain laatimis- ja voimaasaattamisprosessin näyttäessä hyvää esimerkkiä.

Tutkimuslajohtaja (PION)
Majuri, dosentti, sotatieteiden tohtori Antti Paronen

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET	-
JAKELU	Eduskunnan Hallintovaliokunta
TIEDOKSI	-